

RDEČI PRAPOR

Izhaja
v Ljubljani
vsaki petek.

Glasilo jugoslov. soc. demokracije.

Naročnina znaša: Za avstro-ogrske kraje za celo leto 5.44 K, za pol leta 2.72 K, za četrt leta 1.36 K. — Za Nemčijo za celo leto 5.96 K, za pol leta 2.98 K, za četrt leta 1.49 K. — Za Ameriko za celo leto 7.28 K. — Posamezne številke stanejo 10 vin. — Reklamacije so poštnine proste. frankirana pisma se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Štev. 25.

V Ljubljani, dne 22. junija 1906.

Leto IX.

NASLOVI:

Za vse dopise, rokopise, pisma, tičoča se lista: **Uredništvo „Rdečega Prapora“**, Ljubljana.

Za denarne pošiljatve, naročila, reklamacije, inserate i. t. d.:

Upravništvo „Rdečega Prapora“, Ljubljana, Franciškske ulice štev. 8/1.

Pred odločitvijo.

Za delavstvo vseh narodov v Avstriji se približuje odločilna ura. Odkar se je proletariat v tej državi zdramil ter vstopil v boj za svoje pravice in za svojo bodočnost, se je zgodilo marsikaj, kar je bilo pomenljivo za njegovo življenje; pretrpel je težke čase, opazoval je marsikatero izpremembo, ali tako važne ure še ni bilo tekom vseh teh desetletij, kakor je sedanja, ko se ima odločiti, kakšen bode temelj političnega življenja avstrijskih narodov v dogledni prihodnosti. Gotovo ima prebivalstvo v tej državi tudi v sedanjem času različne skrbi in težke skrbi. Marsikatero vprašanje stoji na dnevnem redu javnega življenja. Kaotične so razmere v tem konglomeratu različnih narodov; stotera nacionalna, gospodarska, kulturna in druga nasprotja se križajo, tako da je politika v Avstriji labirint, kakršnega pač ni nikjer na svetu. Ali ravno zato je v tem trenutku samo eno vprašanje važno, namreč tako važno, da zastajajo za njim vsa druga vprašanja.

Volilna reforma!

Vse drugo lahko se počaka. Volilno reformo je treba rešiti na vsak način. Vse drugo

moramo počakati, ker se brez volilne reforme ne more rešiti nobenega drugega vprašanja. Vsaka ureditev perečih zadev, tudi če se jo kakorsibodi izvrši, je samo nominalna in samo provizorična in pomeni samo izgubljanje časa, dokler ni rešena volilna reforma, kajti novi volilni red je temelj, ki bode šele mogoče, zidati na njem; kar se zgodi poprej, visi v zraku in se lahko po novih volitvah popolnoma podere.

Ali izpoznanje o absolutni potrebi volilne reforme še ni prodrlo v najzadnje kote listih krajev, kamor bi moralo dospeti. Državni zbor, ki je poklican, da izvrši zgodovinsko delo, ne razume svoje znamenite naloge; število sovražnikov volilne preosnove je še vedno večje, kakor število njenih prijateljev in čeravno so se razmere v državnozbornem odseku za volilno reformo nekoliko izboljšale, je zaupanje vendar popolnoma neumesno, kajti iz prepričanja ne dela odsek. Die wahre Liebe ist das nicht. Gospodje v odseku lahko pripovedujejo kolikor hočejo, kako so zavzeti za volilno reformo; samim besedam se ne more več verjeti, ker dejanja pokazujejo več kakor pol leta ravno nasprotno. Pu tudi če se barantači v odseku sporazumejo, še ni dosežen cilj. V parlamentu je sicer navada — in v avstrijskem bolj kakor kje drugod — da plenum potrди, kar je sklenil odsek. Toda pri stvari, proti kateri se je toliko spletkarilo, kakor proti volilni preosnovi, je treba gospodom neprenehoma gledati na prste. Kadar bode zakon o novem volilnem redu razglašen v državnem uradnem listu, bomo verjeli, da je stvar v redu; prej pa ne more izginiti nezaupanje.

Delavstvo mora biti pripravljeno na vse. Približuje se namreč ura, katere se ne sme zamuditi. Ako ne pride volilna reforma v kratkem pod streho, bi se lahko zgodilo, da bi bilo sploh prepozno. A za nas veljajo besede, ki jih je izrekel tudi cesar v svojem razgovoru s poslancem K r a m a r o m: **Po dosedanjem volilnem redu se ne sme več voliti.** Za nove volitve je potreben nov volilni red. Čim manj je upanja, da ga izdela parlament, tem večja mora biti moč, s katero poseže delavstvo vmes.

Konferenca socialno-demokratske stranke na Dunaju je sklenila resolucijo, ki smo jo objavili v zadnji številki našega lista. Resno je njeno besedilo, kakor je resen položaj in kakor je resno mišljenje delavstva po celi državi. Ravno tako resno pa bode tudi dejanje, ako bode potrebno.

Gospodje v odseku se hridko pritožujejo nad socialno-demokratskim terorizmom; ali te solze ne ganejo nobenega srca, ker se jim predobro pozna, da so hinavske. Volilna reforma je n a l o g a tega državnega zbora in če je sam ne zna izvršiti, se mu mora pomagati. Prigovarjalo se je gospodi že dosti. Dokazov imajo dovolj, da zahteva prebivalstvo nov volilni red. Ako pa sami ne store, kar ljudstvo zahteva, tedaj ne gre drugače, kakor da se ljudstvo samo poloti dela. A delavstvo nima kdove koliko sredstev. Kar jih je bilo blažjih, jih je že porabilo; govorilo se je na shodih, pisalo se je po časopisih, peticioniralo se je in demonstriralo. Kadar pa taka sredstva ne zadostujejo, je treba poseči po ostrejših in delavstvo nima več drugega orožja, nego politično stavko. Kakor

Listek.

Hans Kirchsteiger:

Pod spovednim pečatom.

Z avtorjevim dovoljenjem poslovenil E. Kristan.

Dalje.

Ko pa je šel spat, se je čutil vendar zopet strašno osamljenega. Zajec za črevlje ni bil pripravljen, copate niso bile na pravem mestu in v spominu na nekdanjo ljubeznjivo nego se mu je srce omehčalo. „Ne, v peklu naj se zaradi mene ne peče, res clamat ad dominum; jaz imam zopet vse, kar mi je vzela, škoda je torej povrnjena in njena duša rešena. Seveda, ako bi bili dobili sorodniki ta denar, bi bila prokleta na večne čase. O, gospod, odpusti ji, kakor ji odpuščam jaz, ko sem dobil zopet svoj denar.“ S to blaženo mislijo je župnik zaspal. Morda odpusti tudi njemu ljubi Bog,

da je danes ob samem štetju in računanju pozabil na večerno molitev in na komplet. Le ponoči, ko se je zbudil enkrat, se je kesal, da je v naglici daroval Miciki tako lep tolar. In okno je bilo tudi še odprto. Ej, mrtve kuharice je vendar manjkalo; ona ne bi bila nikoli prezrla kaj takega. Zunaj je zapihal veter, pa je prinašal neprijeten duh v sobo, smrad je prihajal od sežgane slame iz kuharičine postelje. Župnik je potegnil pernico čez ušesa in sanjalo se mu je o polnih stotisoč forintih.

To so bile tekom nekaterih tednov lepe sanje, ne le po noči, temveč tudi ob belem dnevu. Ali svet je hudoben, odkar se nahaja v znamenju liberalizma, pa dela na njem toliko svobodomiselnih advokatov za hudiča.

Nekega lepega dne je dobil gospod župnik od takega odvetnika pismo v zadevi zapuščine po rajni kuharici. Gotovo je bil s hudičem z zvezi. Kaj takega! Račun naj

bi podal, račun o svojem poštemem premoženju . . . Kaj pa je to takemu brezbožnemu odvetniku mar?

Hudič seveda ni imel ničesar opraviti s tem, ali s kuharičnim denarjem se je zgodilo ravno tako, kakor nekoč s spovedno tajnostjo. Tudi Micika ni mogla držati jezika za zobmi, nego je pokazala svoj lepi pruski tolar, ki je bil zanjo cel zaklad, prijateljici. Kajpada ji je morala, čisto zaupno, povedati, kako je prišla do krasnega srebrnjaka. In tako so šle s srebrom napolnjene nogavice, seveda le čisto zaupno, od ust do ust, ter so končno v dosti kratkem času dosegle tudi ušesa kuharičinih sorodnikov. S srebrom polne nogavice, pa še take od župniške kuharice, so pa za advokata posebna reč.

Posledica je bila za odvetnika mastna pravda. Gospod župnik vendar ni mogel dopustiti, da bi ga ogoljufali taki ljudje za njegovo najsvetejše imetje in če je še kje kaka pravica, mora zmagati v tem procesu.

se ni ustrašilo nobenega drugega sredstva, dasiravno je vsak boj zahteval težke žrtve, se tudi zadnjega ne ustraši.

Čas hiti in kmalu pride morda ura, ko bode treba nastopiti brez pomisleka. Bodite pripravljeni, da ne iznenadi odločilna ura nikogar!

Volilna reforma in delavstvo.

Dunaj, 18. junija. (Dopis.) Dunajsko delavstvo je priredilo včeraj impozantno manifestacijo za splošno in enako volilno pravico, s katero je potrdilo, da popolnoma odobrava sklepe socialno-demokratske stranke vodstva in zadnje konference. V rotovski «Volkshalle» se je vršil shod, kakršnega tudi Dunaj še ni videl. V ogromni dvorani je bilo prostora le za majhen del udeležencev, velika večina pa je morala ostati na trgu pred rotovžem in v sosednih ulicah. Ljudje, ki ne pripadajo stanki, cenijo število udeležencev na 50 do 60 tisoč. Ker so bile po vseh okrajih procesije, so izdali prireditelji shoda parolo, naj sodrugi iz posameznih okrajev ne pridejo v skupinah, da se ne izležejo konflikti s procesijami; vsled tega so prihajali udeleženci posamezno ali pa v prav malih grupah. Dasiravno je bil naznanjen začetek shoda za 9. uro dopoldan, so stali vendar že ob 8. reditelji z zastavami pred rotovžem in table z napisi so pokazovale prostor za vsak posamezni kraj. Kmalu se je pokazalo, da je bila ta ureditev zelo potrebna. Kajti davno pred deveto uro je bilo v dvorani in na trgu že vse natlačeno ljudstva. Tako se je iz nameravanega shoda izlegel velikanski miting, ki se je raztezal po celi okolici rotovža in govoriti je bilo treba ne le v dvorani, temveč tudi na raznih mestih pod milim nebom.

Shod je otvoril občinski svetovalec sodrug V i n a r s k y s kratkim nagovorom, poudarjaje, da je delavstvo dunajsko s svojo ogromno udeležbo pokazalo, da je pripravljeno na vse. Že pri Vinarskyjevih besedah so doneli od vseh strani strastni klici «generalštrajk». Potem je bil izvoljen občinski svetovalec R e u m a n n za predsednika, ki je predstavil shodu starega K r o n a w e t t r a, enega prvih bojnikov za splošno in enako volilno pravico v Avstriji. Zborovalci so ga glasno pozdravljali.

Prvo besedo je imel poslanec sodrug S c h u h m e i r, ki je dejal med drugimi: «Konferenca iz cele države je pokazala, da je delavstvo vseh avstrijskih narodov pripravljeno na splošno stavko. Že danes dajemo drju. A d l e r j u, ki je član odseka za volilno reformo, pooblastilo, da reče gospodom,

Ali vendar ni nič pomagalo. Liberalizem je požrl že celo pravico z dlako vred.

Niti to ni pomagalo, da je z britko žalostjo v srcu vzel težki kuharičin zaklad iz svoje skrinje, pa ga položil v cerkveno blagajno, hoteč tedaj voditi pravdo v imenu preganjane in teptane uboge cerkve. Na koncu se je moral on, ki je znal vedno le seštevati, naučiti tudi odbijanja in od svojih stotisoč je moral iti še dalje nazaj, kakor je že bil, preden je doživel to nesrečno pravdo.

Ali sedaj je bilo treba, da se povrne zopet pravica v deželo. Zato je bilo potrebno, da doseže preganjana duhovščina zopet staro moč, ki mu jo je prokleta svobodomiselnost že skoraj izpulila iz posvečenih rok, da mora zaslužnjena cerkev zopet objeti vse ljudi s svojimi zveličevalnimi rokami. Zato so ga sedaj po končanih pridigah vselej bolele roke, ker je tako tolkel po prižnici; pobožne poslušalce pa so bolela ušesa in tisti, ki so prihajali, da bi slišali besedo božjo, so začeli polagoma izostajati, kar je

ki sede tam: »Sedaj Vam pokažem jaz, kaj znam.« Nič drugega ni treba, kakor da stopi k oknu in nam da znamenje, in začela bode stavka, kakršne še ni videla Avstrija.»

Poslanec dr. S e i t z je naglašal, da vlada nima potrebne moči, da bi stopila sovražnikom volilne reforme na kurje oči.

Kolosalen vtisk je naredil govor poslanca D a s z y n s k e g a. Med drugimi je dejal: «Take shode, kakršen je današnji, se prireja po celi državi, celo v Galiciji, kjer jih prirejajo ubogi rusinski kmetje. V Novem Sovčju je bilo na shodu 25.000, v malih Kopečincih celo 30.000 ljudi. Ako je resnica, da je treba priboriti vsak napredek na ulici, bodi tako. (Klici: R u s i j a!) Kdo pa so tisti, ki se nam postavljajo na pot? (Klici: Roparji! Lopovi!) Ne recite «roparji»; recite — P e r g e l t. Ne recite «sleparji»; recite Baernreiter; ne recite «tatovi»; recite Malik in Stein. Mi jih ne psujemo; samo imenujemo jih. Kajti kakor Harodeževo, bode nekoč njih ime pomenilo sramoto. (Klici: Judež!) Ako bi poskusili, voliti še enkrat po sedanjem volilnem redu, ne bi ostal tak parlament niti pet minut skupaj. Moralna pravica je tudi močnejša, kakor oborožena sila. In če morajo za vsako ceno padati žrtve, tedaj obljubujemo, da ne bodo padale samo v naših vrstah. Tem besedam je sledil vibaren aplavz, ki se skoraj ni hotel vleči. Potem so govorili dr. E l l e n b o g e n, dr. K r o n e n w e t t e r in dr. A d l e r; poslednji je predlagal sledečo resolucijo, ki je bila soglasno sprejeta:

«Današnji shod, ki se ga udeležuje mnogokrat desetisoč delavcev izjavlja: Delavno ljudstvo vseh narodov, na milione državljanov, pričakuje z naraščajočo nepotrpežljivostjo, da postane splošna, enaka in direktna volilna pravica končno zakon. Delavno ljudstvo opazuje z naraščajočo nepotrpežljivostjo, da ovira mala, a brezvestna klika privilegirancev parlament in odsek za volilno reformo, da bi dal ljudstvu končno njegovo pravico in izvršil volilno reformo. Dunajsko delavno ljudstvo izjavlja, da ne bode mirno gledalo, kako se zavlači volilno reformo, temveč bode nastopilo proti temu zločinu zoper ljudstva in državo z vsemi sredstvi in brez obzira na vse žrtve; prvi korak v tem boju pa bode tridnevna splošna stavka na Dunaju.»

Mnogo govornikov je govorilo pred rotovžem. Po shodu so odkorakali udeleženci v vrstah v svoje okraje. Ko je trajal shod, ni bilo nikjer videti policije. Red so vzdrževali delavski reditelji sami. Po shodu je bil samo pred parlamentom močan kordon po-

še bolj povečalo župnikovo jezo. Če so bile njegove pridige že prej zelo slane, so bile po tistem nesrečnem procesu naravnost poprane.

Seveda je bilo tudi v Gospojni dosti ljudi, ki so bili sami dosti bistri, da so lahko razločevali politiko in vero, pa zato niso prav verjeli političnemu evangeliju svojega župnika. Večina pa je bila vendar v slepem zaupanju na strani božjega namestnika. Mej temi zaupnikovimi prijatelji je bil tudi gospod mlinarski mojster Gros, seveda ne iz prepričanja, temveč iz modrosti, ker je hotel s pomočjo klerikalne večine ostati župan. Razven tega pa ni mogel biti na strani liberalnega učitelja, ker je dobil njegov sin prosto mesto od škofa.

Lepa tiha dolina je bila tako mnogo let pozorišče strankarskega boja, ki so ga vodili trdoglavi kmetje bolj temeljito in sovražno, nego politični nasprotniki v mestih. V krčmi se navadno ni nič govorilo o težkih volih in dobrih konjih, temveč pri pivu so razmotrivali kmetje to, o čemur je pri-

licije, a tudi tu je ostalo vse mirno. Pač pa je bilo po celem mestu slišati delavsko pesem in socialistično koračnico.

„Slovenskega Naroda“ zadnji apel.

Dolgo časa smo pustili naše liberalce pri miru. Ali bil bi neodpuščen politični greh, ako ne bi vendar pokazali, kako velika je še vedno hinavščina te stranke, ki izza zadnjega občnega zbora neprenehoma trdi, da se hoče demokratizirati in da se bojuje za splošno in enako volilno pravico, v resnici pa ruje proti vsakemu izboljšanju volilnega reda ravno tako jezuitično, kakor Franko Steinova vsenemska tolpa. Povedati je treba, da so slovenski liberalci sovražniki volilne reforme in vse, kar so v zadnjem času govorili in pisali o svoji ljubezni do splošne in enake volilne pravice, je bila hinavščina. Videli so, da je taka politika nevarna za obstanek njih stranke in zato so zagodli na novi struni. V resnici pa so ostali, kar so bili.

Dokaz za to je «Slovenskega Naroda» članek «Zadnji apel» v 134. številki. «Kdor od Slovencev — pravi »Narod« — bo v danih razmerah glasoval za vlado (čitaj: Za volilno reformo!), ta je izdal življenjske interese svojega naroda.» Na to je treba odgovoriti jasno in brez ovinkov: «Kdor od slovenskih poslancev bode glasoval pri odločilnem glasovanju proti volilni reformi, je sovražnik delavstva, sovražnik slovenskega naroda in stori greh, katerega se mu ne more odpustiti nikoli.»

Že večkrat smo povedali, da imajo slovenski poslanci popolnoma prav, ako izkušajo pridobiti kaj več slovenskih mandatov na Štajerskem in na Koroškem, nego jih imajo Slovenci po vladnem načrtu. To se razume samo po sebi. Tudi za nas bi bilo to koristno, kajti več mandatov pomeni manjše volilne okraje in čim manjši so okraji, tem preje imajo tudi delavci upanje, da pridejo do svojega zastopstva. Vse, kar se stori v tem oziru, je torej opravičeno. Absolutno nedopustno pa bi bilo, preprečiti volilno reformo sploh, ako se ne bi doseglo vsega, kar Slovenci zahtevajo.

«Narod» pravi, da so se shodi na Koroškem in Štajerskem izrekli, da raje nobene volilne pravice, nego tako, kakršno je predložila vlada. Vsi shodi se pač niso izrekli v tem smislu; tisti pa, ki so se, so storili veliko neumnost, za katero je edina olajševalna okolnost ta, da niso vedeli, kaj delajo.

Volilna reforma, ki jo je predložila vlada, je nedvomno zelo pomanjkljiva. Nihče ne čuti tega tako, kakor socialni demokratje.

digal gospod župnik in često je pomagala trda pest, da se je vlilo v neverujoče glave pravi nauk.

Seveda je gospod župnik sam prepričan, da ni dobil njegov politični evangelij več pristašev. Izza tiste nesrečne pravde, ki je naredila tako veliko luknjo v njegovo blagajno, je mislil le na to, kako bi dopolnil zopet svojih stotisoč. To pa je bilo mogoče le tako, da se zniža izdatke do skrajnosti. Ali pri tem zistemu varčnosti niso ostajali posli dlje kakor največ leto dni; kuharica za kuharico je odhajala, samo kaplani so morali ostajati. Takemu kaplanu se pač ne godi tako dobro, kakor kmečkemu hlapcu; v imenu svete pokorščine mora ostati in niti zaradi lakote se ne sme pritožiti, ker bi se drugače pokvaril celo bodočnost kot nezadovoljnež.

Ali gospod župnik je moral tudi povečati svoje dohodke. Štolnino za pogrebe se je prav praktično zaokrožilo navzgor. Bogati kmetje so morali plačevati, da se jim je delala tema pred očmi, čeravno sicer niso

Brez pretiravanja se lahko pravi, da je imela vlada pri svojem delu največjo skrb s tem, kako sestaviti volilne okraje, da ne dosežejo socialni demokratje tistega zastopstva, ki jim gre po njih številu. Ravno tako je določba enoletnega nepretrganega bivanja v volilnem okraju naperjena naravnost proti socialnim demokratom. In še marsikatera druga točka nam daje dosti povoda za opravičene pritožbe.

Toda socialni demokratje so pripravljene, pretrpeti marsikatero škodo, ako se doseže volilno reformo brez tistih ogromnih žrtev, ki jih zahteva skrajni boj delavstva. Ako izvrši parlament volilno preosnovo, tedaj jo sprejme delavstvo tako, kakor jo izdelajo stranke v mejsebojnem sporazumu, ker ima za to pretehtne razloge. Vsi razlogi delavstva pa veljaljo še v večji meri za slovenski narod, ki bi manifestiral nezaslišano politično nedospelost, ako bi se uprl reformi.

Zavijanja «Slovenskega Naroda» imajo edini namen, zatamniti divstvo reforme in fiktivni položaj. Za slovenski narod pomeni volilna preosnova, tudi če nam ne bi dala niti enega mandata več, nego po vladnem načrtu, ogromen napredek. Nikakor se ne da utajiti, da priznava reforma načelo splošnosti in enakosti. Liberalci so pač toliko stari političarji, da bi lahko razumeli, kaj pomeni zmaga načela, tudi če ne pride takoj v svoji absolutnosti do veljave. Dokler imamo kurialni volilni red, ni za izboljšanje političnih razmer nobenega pozitivnega temelja. Ako bi ostal sedanji zistem, bi Slovenci še sto let lahko čakali, preden bi dosegli le še kak mandat in vprašanje je, ali ne bi slovenski narod sploh izginil prej, nego bi se v Avstriji uveljavilo splošno in enako volilno pravico. Kadar pa zmaga načelo, je vsak napredek že vsled tega olajšan, ker je predmet prihodnjega boja le še formalen, ne pa principiel. Število mandatov, ki ga priznava načrt vlade Slovincem, je vsekakor spoštovanja vreden in reči se mora, da se Slovenci v tem oziru sploh nimajo veliko pritoževati. Kaj naj pravijo šele Rusini, ki so napram Poljakom res tako prikrajšani, kakor noben drugi narod?

Tarnanje o štajerskih in koroških Slovincih je v nacionalni stranki zelo neumestno. Naši liberalci smatrajo vendar v Slovincih narodno enoto. Če ni vsa narodnjaška narodnost samo za bankete in komerze, tedaj morajo biti štajerski in koroški Slovenci zastopani, ako sedi v parlamentu le en slovenski poslanec, kajti njegova dolžnost je pač, da ne skrbi le za kakšnega ljubljénčka v svojem volilnem okraju, temveč za narodne interese vseh Slovincem. In slovenskih poslan-

ci bodo toliko, da bodo pač lahko storili tudi kaj za Štajerce in za Korošce.

Naj je tudi prihajal nalog za nalogom od oblasti, gospod župnik je znal vselej pomagati županu z dobrim svetom, kako klerikalni občinski zastop lahko pokaže osle liberalni oblasti. V tem boju proti šoli je imel župnik skoro celo občino za seboj, ne le svoje strankarske pristaše, temveč tudi svobodomiselné kmete; kajti kadar se gre za denar, se tudi najhitrejši napredek hipoma ustavi.

Enkrat bi se bilo pač malodane zgodilo, da bi bil sam delal propagando za novo šolo, ko je v svoji gorečnosti dejal, da ne ostane niti en dan župnik v Gospojni, ako bodo zidali novo šolo, temveč odide v kakšno župnijo, kjer vladajo še katoliške šolske razmere. Za novega župnika, ki ne bi prekoračeval štolnine tako, kakor župnik Šuster, bi bili Gospojnčani zamenjali celo novo šolo. Podučitelj je natančno izračunal, da bi kmetje od visoke štolnine, ki jo mo-

raljo plačevati župniku, prav lahko prihranili obresti za šolo.

V teh letih boja za svobodo in pravice duhovščine je postal župnik Šuster celo v klerikalnih krogih spoštovan in priljubljen ljudski govornik, ki je tudi na zunanjih shodih rad stopil na govorniški oder in z močnim glasom grmel proti svobodomiselnosti, ako se ga je dobro plačalo iz bogate strankine blagajne. Sedaj je celo bolje poznal zakonske knjige, nego evangelij.

Ko je prišel zopet burni čas deželno-zborskih volitev, ga je torej klerikalni volilni odbor nastavljal kot kandidata za kmetske občine raminškega okraja. Da bode ljudski prijatelj izvoljen z veliko večino, je bilo nedvomno; v strankini blagajni je bil tekom let nabran že bogat volilni sklad. Izvolitev župnika Šusterja je bila za njegovo stranko tem bolj vprašanje časti, ker je bil njegov liberalni nasprotnik ravno tisti advokat, proti kateremu je izgubil pravdo za srebrne nogavice.

Državni zbor se peča z obrtno reformo. Mavidezno je zanimanje za to stvar velikansko; malokdaj se je oglasilo za kak zakon toliko govornikov, kakor za to reformo. To prihaja odtod, ker bi si vsi za prihodnje volitve radi zagotovili glasove malih obrtnikov, pa jim sedaj sipajo pesek v oči, da se vse kadi. Celó vlada je zagodla njih melodijo; minister F o r t t, ki ima sicer v raznih rečeh precej moderne nazore, je govoril prav tako, kakor bi bil parlamentni obrtniški odsek res našel Kolumbovo jajce: Kako je mogoče rešiti male obrtnike. Govoril je celo učeno. A vendar je vse le prazna pena. Prav dobro je to povedal socialno-demokratski govornik poslanec Elders ch. Minister F o r t t je sprožil misel, da se osnuje pri vladi poseben obrtniški svet. Poslanec Elders ch je dejal, da tej misli ne bi bilo ugovarjati, naglašal pa je, da se v nobenem takem svetu ne misli na delavske interese. V industrialnem, v poljedelskem, v železniškem svetu nima delavstvo sploh nobenega zastopstva. V delavskem svetu pa niso delavci sami, temveč poleg njih je tudi podjetništvo in pa takozvana kurija dvornih svetnikov. Kadar bode sprejeta volilna reforma, bodo taki sveti sploh izgubili svoj pomen, ker bodo imeli razni interesentje priložnost, spraviti svoje interese neposredno potom svojih izvoljenih poslancev do veljave. Neumno je trditi, da so socialni demokratje sovražniki obrtnije. V mali obrtniji je vposlen skoraj milion delavcev in vsak

politični odsevi.

dravni zbor se peča z obrtno reformo. Mavidezno je zanimanje za to stvar velikansko; malokdaj se je oglasilo za kak zakon toliko govornikov, kakor za to reformo. To prihaja odtod, ker bi si vsi za prihodnje volitve radi zagotovili glasove malih obrtnikov, pa jim sedaj sipajo pesek v oči, da se vse kadi. Celó vlada je zagodla njih melodijo; minister F o r t t, ki ima sicer v raznih rečeh precej moderne nazore, je govoril prav tako, kakor bi bil parlamentni obrtniški odsek res našel Kolumbovo jajce: Kako je mogoče rešiti male obrtnike. Govoril je celo učeno. A vendar je vse le prazna pena. Prav dobro je to povedal socialno-demokratski govornik poslanec Elders ch. Minister F o r t t je sprožil misel, da se osnuje pri vladi poseben obrtniški svet. Poslanec Elders ch je dejal, da tej misli ne bi bilo ugovarjati, naglašal pa je, da se v nobenem takem svetu ne misli na delavske interese. V industrialnem, v poljedelskem, v železniškem svetu nima delavstvo sploh nobenega zastopstva. V delavskem svetu pa niso delavci sami, temveč poleg njih je tudi podjetništvo in pa takozvana kurija dvornih svetnikov. Kadar bode sprejeta volilna reforma, bodo taki sveti sploh izgubili svoj pomen, ker bodo imeli razni interesentje priložnost, spraviti svoje interese neposredno potom svojih izvoljenih poslancev do veljave. Neumno je trditi, da so socialni demokratje sovražniki obrtnije. V mali obrtniji je vposlen skoraj milion delavcev in vsak

dalo le en novčič zanje, ko bode treba zidati novo. Novega pa ne bode treba, ker je občina zadovoljna s starim.

Naj je tudi prihajal nalog za nalogom od oblasti, gospod župnik je znal vselej pomagati županu z dobrim svetom, kako klerikalni občinski zastop lahko pokaže osle liberalni oblasti. V tem boju proti šoli je imel župnik skoro celo občino za seboj, ne le svoje strankarske pristaše, temveč tudi svobodomiselné kmete; kajti kadar se gre za denar, se tudi najhitrejši napredek hipoma ustavi.

Enkrat bi se bilo pač malodane zgodilo, da bi bil sam delal propagando za novo šolo, ko je v svoji gorečnosti dejal, da ne ostane niti en dan župnik v Gospojni, ako bodo zidali novo šolo, temveč odide v kakšno župnijo, kjer vladajo še katoliške šolske razmere. Za novega župnika, ki ne bi prekoračeval štolnine tako, kakor župnik Šuster, bi bili Gospojnčani zamenjali celo novo šolo. Podučitelj je natančno izračunal, da bi kmetje od visoke štolnine, ki jo mo-

raljo plačevati župniku, prav lahko prihranili obresti za šolo.

V teh letih boja za svobodo in pravice duhovščine je postal župnik Šuster celo v klerikalnih krogih spoštovan in priljubljen ljudski govornik, ki je tudi na zunanjih shodih rad stopil na govorniški oder in z močnim glasom grmel proti svobodomiselnosti, ako se ga je dobro plačalo iz bogate strankine blagajne. Sedaj je celo bolje poznal zakonske knjige, nego evangelij.

Ko je prišel zopet burni čas deželno-zborskih volitev, ga je torej klerikalni volilni odbor nastavljal kot kandidata za kmetske občine raminškega okraja. Da bode ljudski prijatelj izvoljen z veliko večino, je bilo nedvomno; v strankini blagajni je bil tekom let nabran že bogat volilni sklad. Izvolitev župnika Šusterja je bila za njegovo stranko tem bolj vprašanje časti, ker je bil njegov liberalni nasprotnik ravno tisti advokat, proti kateremu je izgubil pravdo za srebrne nogavice.

Politični odsevi.

Državni zbor se peča z obrtno reformo. Mavidezno je zanimanje za to stvar velikansko; malokdaj se je oglasilo za kak zakon toliko govornikov, kakor za to reformo. To prihaja odtod, ker bi si vsi za prihodnje volitve radi zagotovili glasove malih obrtnikov, pa jim sedaj sipajo pesek v oči, da se vse kadi. Celó vlada je zagodla njih melodijo; minister F o r t t, ki ima sicer v raznih rečeh precej moderne nazore, je govoril prav tako, kakor bi bil parlamentni obrtniški odsek res našel Kolumbovo jajce: Kako je mogoče rešiti male obrtnike. Govoril je celo učeno. A vendar je vse le prazna pena. Prav dobro je to povedal socialno-demokratski govornik poslanec Elders ch. Minister F o r t t je sprožil misel, da se osnuje pri vladi poseben obrtniški svet. Poslanec Elders ch je dejal, da tej misli ne bi bilo ugovarjati, naglašal pa je, da se v nobenem takem svetu ne misli na delavske interese. V industrialnem, v poljedelskem, v železniškem svetu nima delavstvo sploh nobenega zastopstva. V delavskem svetu pa niso delavci sami, temveč poleg njih je tudi podjetništvo in pa takozvana kurija dvornih svetnikov. Kadar bode sprejeta volilna reforma, bodo taki sveti sploh izgubili svoj pomen, ker bodo imeli razni interesentje priložnost, spraviti svoje interese neposredno potom svojih izvoljenih poslancev do veljave. Neumno je trditi, da so socialni demokratje sovražniki obrtnije. V mali obrtniji je vposlen skoraj milion delavcev in vsak

rajo plačevati župniku, prav lahko prihranili obresti za šolo.

V teh letih boja za svobodo in pravice duhovščine je postal župnik Šuster celo v klerikalnih krogih spoštovan in priljubljen ljudski govornik, ki je tudi na zunanjih shodih rad stopil na govorniški oder in z močnim glasom grmel proti svobodomiselnosti, ako se ga je dobro plačalo iz bogate strankine blagajne. Sedaj je celo bolje poznal zakonske knjige, nego evangelij.

Ko je prišel zopet burni čas deželno-zborskih volitev, ga je torej klerikalni volilni odbor nastavljal kot kandidata za kmetske občine raminškega okraja. Da bode ljudski prijatelj izvoljen z veliko večino, je bilo nedvomno; v strankini blagajni je bil tekom let nabran že bogat volilni sklad. Izvolitev župnika Šusterja je bila za njegovo stranko tem bolj vprašanje časti, ker je bil njegov liberalni nasprotnik ravno tisti advokat, proti kateremu je izgubil pravdo za srebrne nogavice.

Dalje prih.

pameten človek mora zato razumeti, da tudi socialni demokratje ne žele, da bi se mali obrtniji slabo godilo. Samoumevno se nam zdi, da vlada takorekoč industrializira malo obrtnijo in onemogoči proizvajanje s stroji, kajti samo na tej poti ima obrtnija še bodočnost. S predlogi obrtnega odseka glede vpeljave izpitov in podobnih reči pa socialni demokratje nikakor ne morejo soglašati. Pomembni izpiti bi bil le za to, da bi se šikanirali pomočnike. Tak izpit je nepotreben, čeravno je opravičena zahteva, da naj se vsakdo kaj nauči. Ali vsega, kar je treba znati za kako obrt, se ne da dokazati z nobenim izpitom: Kako naj bi bila sestavljena n. pr. izpitna komisija za mizarje, ko je v mizarški obrti 47 raznih strok, ki se zelo razlikujejo med seboj? Kako naj bodo sestavljene komisije na deželi, kjer je cela vrsta različnih strok združena v kolektivni zadrugi? Taki izpiti nimajo drugega namena, kakor vpeljati nekaj numerus clausus in preprečiti utemeljitev samostalnih eksistenc. Nasprotno se lahko trdi, da ima država dolžnost, dati vsakomur priložnost, da si lahko s poštenim delom zasluži svoj kruh. Glede izpitnih taks se lahko omeni, da je mnogo zadrug, ki žive zgolj od pristojbine vajencev. Poslanec Eldersch je prav umestno kritiziral dokaz sposobnosti, zlasti v trgovini. Protislovje, ki ga obrtni odsek ni opazil, je že v tem, da ima vsakdo, ki je podal dokaz sposobnosti, tudi pravico do izvrševanja trgovine, dotim se na drugi strani zahteva za trgovino poseben trgovinski dokaz sposobnosti. Določbe o raznih trgovskih družbah jemljejo obrti priložnost za združitev s kapitalom in ravno s tem bi bilo mogoče, povzdigniti obrtnijo. Kar se tiče posredovanja dela, se mora zahtevati, da naj upravljajo to stroko delavci sami; v skrajnem slučaju bi morale biti posredovalnice sestavljene enako iz podjetnikov in delavcev.

Gospoda v odseku za volilno reformo pase se vedno lenobo, pri tem pa stoka zaradi terorizma socialnih demokratov. Poslanec Malik, eden najzagrizenejših sovražnikov splosne in enake volilne pravice, se je na zadnji seji repenčil, da se ne more trpeti «socialno demokratičnega terorizma» in je predlagal, naj odsek v odgovor na socialistično žuganje ustavi svoje delo na 14 dni. Dr. Adler mu je zelo hladnokrvno odgovoril in njegov neumni predlog je bil odklonjen. Sicer ima vsenemški gospod Malik prokleta malo pravice, pritoževati se. O «terorizmu» socialnih demokratov ni bilo več kakor pol leta nobenega sledu. Delavci so tako potrpežljivo čakali na začetek dela v parlamentu, da se jih je moralo smatrati že skoraj za zaspance. Kaj mislijo Malikovci, da bodo delavci tako mirno čakali do sodnega dne? Gospodje naj store svojo dolžnost, pa bode takoj konec našega «terorizma»; ali krasti bogu in ljudstvu dragoceni čas, kadar se jim pove, da se ne bode mirno prenašalo take tatvine, pa kričati, kakor bi se jih drlo — to ne pojde. In če ljudje Malikove sorte ravno žele, utegnejo dobiti še drugačne dokaze, kako sodi ljudstvo o njih.

Na Hrvatskem dobiva novi zistem polagoma vidne oblike. Dočim je grof Pejačević, izstopivši iz «narodne stranke, ostal ban in je priznal reško resolucijo kot temelj vladnega programa, odstopijo vsi trije predstojniki vladnih oddelkov in na njih mesta pridejo novi ljudje. Sestava vlade bode samo provizorična; novi predstojniki ne pridejo iz vrst hrvatsko-srbske koalicije, ki hoče definitivno ureditev šele takrat, kadar se snide novi sabor na podlagi splosne volilne pravice. Za sedaj so predlagani za podbana bivši veliki župan dr. Vladimir Nikolić - Podrinški, za predstojnika pravosodja advokat dr. Badaj iz Zemuna, za predstojnika učnega oddelka pa odvetnik iz Belovara dr. Rojc. Glede velikih županov vlada mnenje, da bi bilo najbolje, če bi ostala njih mesta za sedaj prazna, pa bi se jih imenovala šele tedaj,

kadar se pokaže nova parlamentarna situacija vsled volilne reforme.

Madjaronska se stranka čimdalje bolj razpada. Mnogo njenih udov je že izstopilo in pripoveduje se, da vstopijo večinoma v Frankovo «čisto stranko prava». Nekdanji predstojnik oddelka za uk in bogočastje, dr. Iso Kršnjavi, je baje že vstopil v omenjeno stranko, ki ga je svoječasno srdito in naravnost neplemenito napadala. Še prav pred kratkim je mož v «Oesterreichische Rundschau» povzdigoval stari režim v nebesa in iz Frankove stranke se je naravnost norčeval. Danes je njen član.

Druga pravaška stranka, «hrvatska stranka prava», je začela izdajati svoje glasilo «Hrvatska», ki je le po tem zanihivo, da je klerikalno. Stari Starčević je pope zaničeval in jih je v svojih spisih smešil, kjer jih je le mogel. Njegovi nasledniki oboje barve jim lezejo pod kuto. Upati je le, da spravi splosna volilna pravica tudi na Hrvatskem druge ljudi na dan, kajti od večine sedanje koalicije nimajo Hrvatje pričakovali rešitve.

Demisija ruske vlade je že dementirana. Peterburška brzozjavna agentura trdi, da sploh nikoli ni bilo govora o takem koraku Goremykina. Bolj verjetno je, da se je res mislilo na to, ker so poročali o stvari zelo resni ruski listi, da pa se je bodisi vlada ali pa car drugače premislil. Torej je jasno, da bode boj med dumo in med vlado nadaljevan.

V francoskem parlamentu je vlada predložila svoj program, v katerem naglašja, da je potrebno, napraviti v proračunu najnatannejše ravnotežje in da je v ta namen treba poskrbeti za nove dohodke. Vlada naznanja, da bode predložila zakonski načrt o splošnem dohodninskem davku, ki ne bode zadel toliko dohodke od dela, kakor dohodke od kapitala. V daljšem izvajanju naglašja potem vlada, da je potrebno izvršiti demokratske reforme, zlasti starostno zavarovanje delavcev, ter bode vlada skrbela, da se dotične zadeve v senatu reši čim prej. Nadalje naznanja predložitev načrta za uredbo razmer, ki izvirajo iz delavskega ugovora; vlada izreka, da je njen namen varovati razvoj uradniških zvez in podati državnim uslužbencem nove garancije proti samolastnosti, da pa vlada uradnikom ne bode priznala pravice do stavke. Nadalje napoveduje vlada predlog za splošno amnestijo in za reformo vojnih sodišč. Končno naglašja izjava, da bode vlada z vsemi silami skrbela za ohranitev miru in zvez z alijanimi državami in bode verno varovala ugled in pravice Francije.

Predlog za amnestijo, ki ga poda vlada, bode obsegal osebe, ki so bile obsojene tekom stavk v okraju Pas-de-Calais in Fresenoville, ne pa pariških pismonošev, ki so bili tudi zaradi prestopkov ob času štrajka obsojeni. Ministrski predsednik pripušča ministru za javna dela Bartrou, da zopet nastavi pismonoše, ki so bili takrat odpušteni.

Ruska дума je dosegla vendar uspeh, čeravno se še ne more reči, kako velik bode njegov pomen v praksi. Goremykinovo ministrstvo je demisioniralo; za njegovega naslednika so imenuje Stišinskega ali pa Izvolskega. Nemogoče je še reči, ali pomeni to, da je car definitivno sklenil vladati z dumo, ali pa je to samo igralska finta. Upliv Trepovega je na dvoru še vedno velik in car, ki je bil ves čas neodločen, ne daje pač s svojo osebnostjo nobene garancije za bodočnost. Duma gre brezobzirno svojo pot in vidi se, da je pripravljena na vse. Debate so radikalne prejšnje slej in o kakšnem slabotnem oportunizmu ni videti nobenega znamenja. Zanimiva je bila seja zadnje sobote. Na dnevnem redu je bilo agrarno vprašanje. Med drugimi je govoril član delavske stranke Anikin. Dejal je: «Vsa zemljišča bodo pripadla kmetom in nemogoče bode, delovati proti volji celega

naroda. Mi smo pokazali ministrom vrata; oni pa ne gredo. Oni nimajo niti sramu, niti vesti. Kmet v takem slučaju ne bi ostal na svojem prostoru.» Predsednik je vstal, hotoč poklicati govornika na red, cela zbornica pa je Anikinu burno ploskala, ki je zaključil svoj govor s sledečimi besedami: «Ruski narod nas je poslal sem, da zahtevamo svobodo in zemlje. Izrekli smo se za načelo ekspropriacije. Ministri odklanjajo to. In mi smo odgovorili: Zapustite svoj prostor!» Ko je Anikin odšel s tribine, ga je zbornica glasno aklamirala. Kmetki poslanec Pervošikov (član skrajne desnice) je predlagal, naj se izreče caru zahvalo za amnestijo (ki pa je prav malenkostna). Zbornica je sprejela njegove besede z značilnim molkom; samo nekateri so zvižgali. — Novi poslanci, ki so bili izvoljeni na Kavkazu, sami socialni demokratje, so došli v Peterburg in so bili v dumi sprejeti s prisrčnimi čestitkami.

Dopisi.

Iz Idrije. Socialno-demokratična organizacija v Idriji je izdala za občinske volitve, ki se vrše že 25. in 26. t. m., sledeči proglas: «Volilci tretjega razreda! Klerikalci pripravljajo zavrtni napad na našo občino. V roke bi radi dobili saj drugo mesto na Kranjskem, kot prvega ne morejo. Namen njih je črn kot je črna njihova stranka! Zato, volilci, na krov! Idrija ni in nikdar ni bila klerikalna; ne dopustimo torej sedaj, da tudi na zunaj ne bode imela črne svoje sence. Volilci! Spodaj navedeni možje so se na javnem ljudskem shodu dne 17. t. m. enoglasno potrdili kot taki, ki so vredni in zmožni zastopati koristi občinarjev proti vsem in vsakomur! Sami jih tudi poznate, so možje izmed vaše srede, so zastopniki rudarjev, obrtnikov in posestnikov. Volilci! Kdor hoče prav storiti, voli naj te-le može za odbornike v tretjem razredu: Kokalj Ivan II., rudar in posestnik; 2. Kobal Franc, rudar in posestnik; 3. Mohorič Ivan, rudar in posestnik; 4. Smuk Ivan, posestnik; 5. Tratnik Miha, mizar; 6. Tukač Ivan, rudar in posestnik; 7. Velikanje Ivan, rudar in posestnik; 8. Uršič Alojzij, rudar in posestnik; za namestnike pa: Ciniburk Franc, knjigovez; Breitenberger Anton, rudar in posestnik; Morovec Simon, rudar in posestnik; Vončina Andrej, rudar in posestnik. — O uspehih bomo poročali.

Trst. (Nekoliko analize.) «Edinost» ima že od nekdaj navado, da se rada od časa do časa obregne ob neslogo kranjskih Slovencev, kar ima posebni namen, da pri taki priložnosti pohvali tržaško slovo. Potem pa se navadno vname boj v časopisju in razvije se polemika o slogi in neslogi. A za človeka, ki pozna Slovence sploh in tržaške Slovence posebej, so take debate ničeve; kdor le nekoliko študira socialno in narodno življenje ter psihologijo tržaških Slovencev, vidi takoj, da ljudje, ki pišejo fulminantne polemične članke, ne poznajo niti splošnih razmer in so ostali v vsej svoji modrosti vendarle — Slovenci. Narod ni, kakor mislijo nekateri zanešenjaki, imaginarno bitje, ki se ga sme idealizirati po mili volji, temveč je skupina ljudi in iz lastnosti vseh posameznikov se šele komponirajo lasnosti naroda, ki so nekaj čisto konkretnega, ker se lahko opiše, definira, konstatira, česar se pa ne more konstatirati s svojega — recimo — estetičnega stališča. — Sloga tržaških Slovencev je velika parodija; ta sloga je prazna fraza; ona živi v bešedjenju nekaterih narodnjakov, ki slepo trdijo nje eksistenco, ker — hrepene po njej, s tem pa delajo škodo sami sebi in narodni stvari Slovencev.

Značaj tržaškega Slovenca, porojen iz banalnosti družabnega življenja sonarodovcev, je postal v trajni dotiki z življenjem trgovin-

skega velikega mesta zelo nestalen. Tržaški Slovenec je otrok; v njegovem značaju ni nič jekla, vsled tega je oportunist; posledica popolnoma neizbirčnega oportunizma pa je ta, da postane često pravi kameleon. S pravim otroškim navdušenjem zapoje zdaj «Hej Slovani!» in zdaj zopet «Viva Dante». V navzočnosti slovenskih narodnjakov bo zmerjal Italijane z vso strastjo besede; v družbi Italijanov bode psoval Slovence — eden zaradi soglasja z družbo, drugi morda za kozarec vina. Zjutraj pojde v cerkev molit, popoldan bode ploskal ateističnim besedam govornika svobodomisleca. Videl sem dostikrat Slovence, ki je sedel z naravnost zoprno bahatostjo v «Narodnem domu», da je vsaka gesta izrazila: «Tudi jaz sem narodnjak!»; popoldan je korakal za rdečo zastavo in zopet se je ravno tako bahal, da je — socialist. Prepričanja pa ni bilo ne dopoldan, ne popoldan. On podlega samo svoji okolici, kateri se prilagodi iz pomanjkanja individualnosti. V mnogih pa je nekaj liričnega, nekaj mehkega; prevzame ga splošno razpoloženje, zdi se mu lepo in, kar delajo vsi, to stori tudi sam. Izvrsten predmet za hipnozo je. Pesem, zastava, temperamentna beseda, vse mu lahko sugerira občutke, ki niso njegovi. Tako se lahko zgodi, da objame v hipnem razpoloženju, brez vsakega pametnega razloga, ves raztopljen svojega najhujšega sovražnika; roko bi poljubil svojemu zatiralcu, ako se poniža, da izpregovori z njim nekoliko besed. In v tistem trenutku veruje celo sam, da je to njegovo «prepričanje».

Kdor pozna ta dejstva, ne more verjeti v slavljeno slogo in če bi bili gospodje okoli «Edinosti» odkritosrčni, bi morali sami priznati, da ne verjamejo, kar pišejo, ker so imeli dosti priložnosti, da bi se bili prepričali o dejanskih razmerah in vsled tega o absolutni ničevosti sloge. V uredništvu narodnjaškega lista vendar dobro vedo, da se niti njihovi pristaši ne podvrgavajo sklepom stranke in če ne bi imeli strankarskih priglasilcev — «zaupniki» jim pravijo — ki bi pri vsaki priložnosti vplivali nad druge, bi se kmalu razblinila celo zunanja slika «sloge». To velja skoraj enako za mestne in za okolišanske Slovence.

Naslanjati se — v svrhu sloge — na zadnje volitve, je zelo kratkovidno in nespametno. Za tako kratkovidnost bi bilo treba preskrbeti dobre naočnike. Ali naši narodnjaki imajo rajši iluzije, kakor izpoznanje resnice, ki je predpogoj za vsako resno delo. In zato se ne smejo čuditi, da so že bili varani in da bodo še.

Sicer pa ni mogoče, za večne čase vtajevati resnico. V njihovem taboru ni več tako, kakor je bilo nekdanj. Mandič n. pr. pošilja svoje društvo z zastavo na veteransko slavnost, Rybář pa polaga vabilo ad akta. V nekaterih društvi se opazuje razvoj raznih struj. Tudi v političnem društvu «Edinost» ni več tako, kakor govore v javnosti; tudi tam so razna nesporezumljenja in vidi se prve poteze novih struj. Doslej se je vsako novo misel hitro zatrla; ali pa se jih bode moglo vedno zatirati — v imenu sloge.

Stara fraza tržaškega narodnjaškega repertoarja je bila ta, da pri nas ni ne liberalizma, ne klerikalizma; duhovniki so narodni delavci in nič drugega. Vsa svarila so bila bob v steno. In sedaj se vidi, kako slabo podkovaná je bila tista teorija. Po okolici in v mestu nastopajo popi že s klerikalno agitacijo po uprav Sušteršičevi maniri. V Rojanu se trudi pop Jurica (odnosno Jurizza, kakor kaže) in njegov namestnik z ustanavljanjem slovenskih klerikalnih društev. V odpor se je že izcimila nekaka «liberalna» struja. V Sv. Ivanu je ravno tako; po drugih vaseh se opazuje začetke nove ere. V mestu imamo slavnega popa Guština, voditelja zavoda Sv. Nikolaja, ki je izgubil skoraj popolnoma narodni značaj. On in drugi popi nastopajo pač v narodnem taboru, delujejo pa zahrbtno zase in vsi njih cilji so klerikalni. Ali gospodje pri «Edinosti» se ne zmenijo za

to, kakor bi ne videli, da postajajo različne struje od dne do dne bolj očitne in da ni daleč čas, ko mora pričeti boj kakor na Kranjskem. Ako pa pride do tega, je vprašanje, ali ostane stara stranka na sedanjem stališču. Če ostane, bomo imeli še eno strujo več in to bode gotovo še slabše, kakor je na Kranjskem.

Novih struj pa ne vodijo zgolj «narodni možje», temveč ljudje, ki so študirali tržaškega Slovence in so deloma vsaj izpoznali njegov značaj, pa napeljujejo sedaj na temelju svojega izpoznanja vodo na svoj mlin. Iz njega hočejo sedaj napraviti pravega strankarskega človeka. Izza vsega, kar sem navedel, pa ni dvomljivo, da je precej lahko, pridobiti ga, ako se konsekvantno, s stalno mislijo na smoter vpliva nanj. Stara stranka ni razumela tega. Hotela je imeti samo Slovence, brezbarvne Slovence, Slovence brez stalnih nazorov, brez poznavanja novega razvoja, brez zanimanja za vse, kar se godi izven domače fare. In tako je Tržačan — ako ni že pobegnul — ostal samo Slovenec, narodnjaki pa bodo kmetu v svojih zapiskih lahko zabeležili sad svojega greha.

Toda lahko bi bili veseli, ako ne bi imel greh druga sadu, kakor da uniči dosedanjo puhlo «slogo». Toda vmes je še nekaj drugega, kar ne škoduje samo stari stranki, temveč narodu sploh. Njeno dosedanje delo je s svojim večnim hrepenenjem po nemogoči slogi zakrivilo kulturno zastalost in grozno apatijo do izobrazbe in omike, ne le med nižjim ljudstvom, temveč tudi v takozvanih boljših krogih. Danes se ne more reči, da bi imeli v Trstu slovensko inteligenco, pač pa živi med Slovenci pravo sovraštvu do izobrazbe, zaničevanje in preziranje vsake omike. Ko se je ustanovilo v Trstu čisto izobraževalno društvo «Ljudski oder», je vprašal eden slovenskih narodnih voditeljev nekega našega predavatelja, ali bode tudi on zanašal k u g o m o d e r n i h t e ž e n j e m e d «naš» narod. Akademičarji so sklenili, prirejevati po Trstu in po okolici predavanja. Ako niso priredili doslej še niti enega, verjamemo radi, da to ni njih krivda. Ali uzrok je to, da nima menda noben narod toliko renegatov, kakor Slovenci v Trstu. Vsako javno izražanje modernejših misli, je prepovedano — v imenu sloge, da se ne bi izzivalo «konservativnih» elementov; duševnega življenja ni v narodnem taboru, umstvenega druženja ni in kdor ne more živeti brez tega, si mora poiskati priložnosti drugod. To ga odpelje v nasproten tabor in če morda v začetku še nima družega namena, kakor da poišče drugod duševne vspodbuje, katere ne najde med Slovenci, ni treba nič drugega, kakor da se mu to nekolikokrat očita, pa pokaže sploh hrbet Slovcem in «postane» Italijan. Tako je končno uničena še tista sloga, ki bi bila mogoča, namreč sloga v narodnosti, za katero je svoboda splošnih nazorov nujno potrebna. Gosposde so hoteli absolutno slogo in s tem so dosegli, da so bili — vsaj prej — Tržačani, ki so se imenovali Slovence, res složni, da pa se je njih število neprenehoma krčilo. In če bi to trajalo še nekaj časa, bi ta krasna sloga končno sploh ubila tržaško Slovenstvo.

Nam je seveda vseeno, ali stoje naši nasprotniki v eni stranki, ali v dveh, ali v treh. Pokazati smo hoteli samo, da nimajo pravice trditi, da delajo za narodnost, ker ni nič tako nevarno slovenski narodnosti v Trstu, kakor njih predpotopna, naivna taktika. Ravno tako tudi nimajo pravice, naenkrat pisariti o izobrazbi, ker dajejo s tem sami sebi zašnice, oni, ki so bili doslej največja zapreka izobrazbe, iz strahu, da bi izobrazba izpodkopala njih slogo, ki je samo izgledila tla klerikalcem.

Kar se je moralo zgoditi, se že godi. Duhovščina napeljuje vodo vedno očitneje na svoj mlin, reakcija, če še tako slaba v začetku, je neizogibna in tako prihajajo svobodomiselnih struje. To se godi v masi naroda, ki ni poznala doslej ničesar drugega, nego Slovenstvo, ki ni nikoli razumela, da

ima tudi Slovenec lahko nazore izven narodnega vprašanja. Svet se vrti in človeštvo napreduje. Bilo bi pač žalostno, ako se to ne bi dotaknilo tudi Slovencev, ki bi morali drugače v svoji stagnaciji enostavno segniti. Zato pozdravljamo prva znamenja «nesloge» med tržaškimi Slovenci, ker ta pojav pokaže, da še žive in daje upanje, da se okrepijo in pomlade. Iris.

Zaveden delavec

in
prijatelj delavstva
ne plje
Koslerjevega piva!

Iz stranke.

Politični odbor jugoslovanske soc.-dem. stranke v Tustu naznanja s tem pristašem, da se od sedaj naprej vrše vsako sredo od 1/9. uri zvečer v Delavskem domu I. nadstropje v dvorani pek. organizacije diskuzije. Pristop je prost in dovoljen vsakomu. Kdor ima le kaj časa naj ne zamudi te prilike. Vsako sredo se po končani debati voli tudi dnevni red za prihodnjo konferenco.

Domače stvari.

Resnoba. Preobrat na Hrvatskem je bil od vseh prijateljev konstitucionalne svobode odkritosrčno pozdravljen in ne more se tajiti, da je bil velikanskega političnega pomena. Ali takoj od začetka smo naglašali, da tudi od hrvatske koalicije ni prav mnogo pričakovati, ne le zato, ker je buržoazijska in ker je v njenih vrstah najmanj tistih elementov, katerim je pripisovati moderne politične nazore, namreč naprednjakov, temveč tudi zaradi tega ne, ker je pestalo njih prijateljstvo s frazerskimi, dolgojezičnimi Košutovci preveč debelo. Hrvatski koaliranci imajo nekako eksaltirano zaupanje do teh ljudi, ki vendar nimajo nobene druge misli v sebi, kakor napuhnjeno idejo o madjarskem globusu in posedujejo ravno toliko radikalizma, kolikor ga je pač treba, da se njih malenkostne osebnice lahko malo postavijo. Omenili smo že, da prihajajo hrvatski koaliranci s to neskončno zaupljivostjo v jako nevaren položaj. Prav tako je, kakor bi si zamašili ušesa, kadar n. pr. govore nemadjarški poslanci v ogrsko-hrvatskem parlamentu. To je gotovo velika zadrega, kajti Slovaki, Srbi in Rumuni so imeli pravico pričakovati, da najtejo pri Hrvatih močno, vsaj moralno podporo, sedaj pa morajo videti, da se hočejo radikalni Hrvatje samo prikupiti Košutu in ostalim napuhnjencem. To pobratimstvo pa dobiva že naravnost smešno lice. Zadnjič je bilo nekoliko Košutovcev v hrvatskem klubu in tam je predložil grof B a t t h a n y i, naj se madjarski in hrvatski poslanci med seboj tikajo. Glasni Elyen in Živio-klici so zadeneli in uboga brzobjavna žica je morala to razglasiti po celem svetu, kakor da se je zgodil kdove kako važen državni dogodek. Zadnjič je predsednik hrvatskega sabora, ki je tudi delegat v ogrsko-hrvatskem državnem zboru, položil prisego kot član odseka za inkompatibilitet. Po raznih predgrah je prisegel in sicer hrvatsko; zadnje besede: Tako mi bog pomagaj, je pa povedal madjarsko. In zopet velikansko navdušenje in zopet je dobil brzobjavne opravke. Kadar se takim praznim, med dijaki pomembnim, za odrasle ljudi pa otroškim stvarcem pripisuje tako politično važnost, da se z njimi vzemirja javnost po vsem svetu, se je zelo bati, da so politični nazori precej plitki in od take politike Hrvatje tudi nimajo pričakovati rešitve. To pa je žalostno za vse, ki bi radi, da bi se na jugu enkrat konsolidirale stvari.

Spomin na bitko pri Kustoci obhajajo (stiridesetletnico) slovesno preživeči bojevniki v Ljubljani. Ti močje so večinoma iz delavskih slojev, vendar pa prirede svojo veselico pod znanim protektoratom na Koslerjevem vrtu dne 24. t. m. Zavedni delavci ne hodijo na Koslerjev vrt. S takim ravnanjem se žali delavstvo.

Društvene vesti.

Zaveza železarskih in kovinarskih delavcev avstrijskih; vplačevalnica Ljubljana se nahaja v Frančiškanske ulice št. 8, I. nadstropje. Vsako soboto je vplačevanje doneškov, vpisovanje novih članov, izplačevanje podpor; potujočim članom pa vsak dan izven nedelje. Posredovalnica dela. Izdaja knjižnice samo v sobotah od 6. do 7. ure zvečer. Dopisovanje na Josipa Berdajsa, upravništvo »Rdeči Prapor».

Shodi.

Javen ljudski shod priredi jug. slov. soc. dem. stranka v Trstu v veliki dvorani »Narodnega Doma» v nedeljo, dne 24. t. m. ob 10. uri zjutraj. Dnevni red: Odločilni boj za splošno volilno pravico. Poroča sodrug E. Kristan iz Ljubljane. Delavci! Pridite v velikem številu na ta shod, da pokažemo vsem sovražnikom volilne reforme, kako nezmislne so vse njih spletkarije proti temu političnemu postulat delavstva, v dosego katerega je pripravljeno poseči tudi po najskrajnejših sredstvih. Delavci! Posnemajmo naše češke, nemške, poljske in rusinske tovariše; pokažimo, da smo jim vredni sobojevniki ter prihitimo v velikem številu manifestirati naše želje in našo neupogljivo voljo.

Dunaj. V torek, 19. t. m. je bil na Dunaju **pekovski shod**, katerega se je udeležilo 2500 pekovskih pomočnikov. Shod je seglasno sprejel sledečo resolucijo: »Današnji shod pozdravlja z veseljem, da hoče vodstvo stranke proklamirati kot prvo svavilno znamenje tridneno stavko, ako bi sovražniki volilne pravice v odseku ustavili delo. Shod obljubuje svečano, da se bodo pekovski pomočniki polnčstevilno udeležili splošne stavke, da pomagajo skupno z ostalim delavstvom pravici ljudstva do zmage».

Izjava.

Urša Volker, krčmarica v Trbovljah, je tožila mene podpisane, ker sem jo dne 31. maja 1906 opsoval. Pri obravnavi mi je pa na mojo prošnjo odpustila in jaz izjavljam s tem, da sem jo psoval le vsled nepremišljenosti ter zoper njo ne vem ničesar slabega in se zahvaljujem, da mi je odpustila.

Na Laškem, 15. junija 1906.

Jožef Zupet.

Izjava.

Podpisani, član obnega konsumnega društva v Trbovljah, izjavljam, da obžalujem in preklicujem s tem vse razzalitve napram poslovnim osebam omenjenega društva, katere sem izustil v svoji nepremišljenosti, nahujskan od raznih nasprotnikov konsumnega društva. Uvidim, da vodstvo ni moglo ugoditi moji zahtevi, vezano na pravila, zato se zahvaljujem, da se je sodnijsko preganjanje ustavilo proti meni.

Trbovlje, meseca junija 1906.

Fran Kos, rudar.

Izjava.

Podpisani izjavljam, da sem očital pri obnem zboru konsumnega društva v Zagorju, dne 10. maja t. l. gosp. Mihaelu Čobalu, da je naročil skladiščarju Ivanu Ostrožniku, naj daje odjemalcem slabo mero in da je nekaj gnilega pri g. Čobalu, le vsled nesporazumljenja in da ne morem o g. Čobalu kaj takega trditi. Preklicujem s tem one trditve.

Alozij Strajner, delavec.

Sodrug, delavec, berite in sirite svoj list »Rd. prapor«!

»Rdeči prapor« naj ne manjka v nobeni delavski hiši.

»Rdeči prapor« naj ne manjka v nobeni gostilni, kavarni in brivnici, kamor delavci zahajajo.

Naročnina znaša: Za avstro-ogrske kraje: za celo leto K 5.44, za pol leta K 2.72 za četrt leta K 1.36. — Za Nemčijo: za celo leto K 5.96, za pol leta K 2.98, za četrt leta K 1.49. — Za Ameriko: Za celo leto K 7.28.

Posamezne številke stanejo 10 vin.

Skrb vsake gospodinje je posvečena družinski blaginji!

Kathreinerjeva Kneippova sladna kava

Je po Kathreinerjevem načinu svojega proizvajanja okusna, zdrava v gresch in poceni, ima torej nepreosljive prednosti za vsako gospodinjstvo!

Poudarjajte pri nakupovanju izredno ime Kathreiner in zahtevajte le izvirne zavoje s varstveno znamko Štefan Kneipp.

Veliko ljudsko slavnost

1895

prirede v nedeljo, 1. julija t. l. na vrtu in na travniku pod **gornajski cesti**. — Sodeluje slav. meščanska godba iz Kranja. — Iz prijaznosti sodeluje slav. pevsko društvo »Ljubljanski Zvon«. — Na velikem plesišču bo sviral godba g. A. Zorniča. — Najraznovrstnejša zabava. — V mraku čarobna razsvetljava. — **Začetek ob 3. uri popoldne.** — Vstopnice v predprodaji po 20 vin., pri blagajni po 30 vin. za osebo. Otroci so vstopnine prosti.

Ljubljanski mizarji

ob desetletnici svojega društva dičem g. Jos. Plankarja na **Dunajski cesti**. — Na velikem plesišču bo sviral godba g. A. Zorniča. — Najraznovrstnejša zabava. — V mraku čarobna razsvetljava. — **Začetek ob 3. uri popoldne.** — Vstopnice v predprodaji po 20 vin., pri blagajni po 30 vin. za osebo. Otroci so vstopnine prosti.

1906

Vstopnice se dobivajo v Ljubljani: v Selenturgovih ulicah v trafiki g. Šešarka, na glavnem trgu v trgovini g. Fr. Iglča, na Sv. Petra cesti v trafiki g. Kanca h. št. 12, na Dolenjski cesti v gostilni g. Plankarja, na Glincah v gostilni pri »Korošcu«. V Spod. Šiški: v trafiki državnega kolodvora.

Hotel

BALKAN

Trst

Kavarna in restavracija.

Nova zgradba — 70 elegantnih sob. — Lift. — Električna razsvetljava. — Kopelji. — Cene zmerne.

10-2

Počkaj & Kögl.

Zaloga in tovarna

pohištva vsake vrste

Aleksandra Levi Minzija

Trst — Piazza Rosario 2 — Trst

(šolsko poslopje)

Bogat izbor v tapeterijah, zrcalih in slikah. — Ilustriran cenik gratis in franko vsakemu na zahtevo. — Cene brez konkurence. — Predmeti se postavijo na brod ali železnico, ne da bi se za to kaj računalo.

Kavarna

»Unione«

preje »Tedesco«

se priporoča cenjenim sodrugom najtopleje. Na razpolago so vsi važni in slovenski, italijanski in nemški listi. Vse pijače poceni. Napitnina je izključena.

Prva kooperativistično urejena

gostilna

v ulici S. Giovanni v Trstu.

Izvrstna vina. Dalmatinska vina, direktno od organiziranih sodrugov v Dalmaciji. Vedno dobra kuhinja. Na razpolago »Rdeči Prapor«, »Arbeiter-Zeitung« in »Laboratore«.